Wat is wiskunde? (block 1, fall 2013)

Solution to Exercise 1 of the exam

For $n \in \mathbb{N}$ we denote by $P(n)$ the statement

$$\frac{1}{2} + \cdots + \frac{n}{2^n} = 2 - \frac{n+2}{2^n}.$$

[2pt] base case: $P(1)$ is true, since

$$\frac{1}{2} = 2 - \frac{1+2}{2^1}.$$

inductive step: Let $n \in \mathbb{N}$ and assume that $P(n)$ is true. We show that $P(n+1)$ is true: The inductive hypothesis implies that

$$\begin{aligned}
\text{[2pt]} \qquad \frac{1}{2} + \cdots + \frac{n+1}{2^{n+1}} &= 2 - \frac{n+2}{2^n} + \frac{n+1}{2^{n+1}} \\
\text{[1pt]} \qquad &= 2 + \frac{-2(n+2) + n + 1}{2^{n+1}} \\
\text{[1pt]} \qquad &= 2 - \frac{n+1+2}{2^{n+1}}.
\end{aligned}$$

Hence $P(n+1)$ true.

[3pt for logic in the inductive step]

[1pt] Hence by induction, $P(n)$ is true for every $n \in \mathbb{N}$.

opgave 2

Bewijs de volgende twee beweringen (elk 5 punten):

$$(a) \qquad A - (B \cap C) = (A - B) \cup (A - C)\,,$$
$$(b) \qquad (A - B) - C \subseteq A - (B - C)\,.$$

Oplossing. (a) Laat $X = A - (B \cap C)$ en $Y = (A - B) \cup (A - C)$. We gaan de equivalentie $x \in X \Leftrightarrow x \in Y$ bewijzen. Neem eerst aan dat $x \in X$, d.w.z., $x \in A$ en $x \notin B \cap C$. Merk op dat $x \notin B \cap C$ hetzelfde betekent als $(x \notin B) \vee (x \notin C)$ (aangezien dit de ontkenning is van $(x \in B) \wedge (x \in C)$). Dus ($x \in A$ en $x \notin B$) of ($x \in A$ en $x \notin C$) (vanwege distributiviteit), dus $x \in A - B$ of $x \in A - C$, dus $x \in Y$. Omgekeerd, neem aan dat $x \in Y$, dus $x \in A - B$ of $x \in A - C$. Maar $x \in A - B$ betekent $x \in A$ en $x \notin B$, dus $x \in A$ en zeker $x \notin B \cap C$, dus $x \in X$, en op geheel analoge manier volgt $x \in X$ uit $x \in A - C$. Q.E.D.

(b) Laat $V = (A - B) - C$ en $W = A - (B - C)$. We moeten bewijzen dat uit $x \in V$ volgt dat $x \in W$. Welnu, $x \in V$ betekent dat $x \in A - B$ en $x \notin C$; en $x \in A - B$ betekent dat $x \in A$ en $x \notin B$. Op analoge wijze zien we dat $B - C$ een deelverzameling van B is. Uit $x \notin B$ volgt dus direct dat $x \notin B - C$. Uit $x \in A - B$ volgt dus al dat $x \in A - (B - C) = W$, zodat het zeker ook volgt uit $x \in V$ (we hebben niet nodig dat x geen element van C is). Q.E.D.

3a

P	Q	R	P∧Q	~(P∧Q)	~R	~(P∧Q)⇒R	(P∧Q) ∧~R	TOTAAL
T	T	T	T	F	F	T	F	F
T	T	F	T	F	T	T	T	T
T	F	T	F	T	F	T	F	F
T	F	F	F	T	T	F	F	T
F	T	T	F	T	F	T	F	F
F	T	F	F	T	T	F	F	T
F	F	T	F	T	F	T	F	F
F	F	F	F	T	T	F	F	T

Puntenverdeling
1 t/m 4^e kolom samen **1 punt**
5^e en 6^e kolom samen **1 punt**
7^e, 8^e , 9^e kolom **1 + 1 + 1 punt**

3b
$A_1 = (-1, 1)$ of
$A_2 = (-\infty, -1) \cup \{0\} \cup (1, \infty)$ of
$A_3 = (-\infty, 0] - \{-1\}$ of
$A_4 = [0, \infty) - \{1\}$ **(1 punt)**

Bewijs dat f bijectief is op A_1. Voor de andere verzamelingen is het bewijs vergelijkbaar.
Een functie is bijectief als deze zowel injectief als surjectief is.
Een functie is injectief als $f(a) = f(b)$ impliceert dat $a = b$.
Stel $f(a) = f(b)$ voor $a, b \in (-1, 1)$. Hieruit volgt dat $\frac{a}{1-a^2} = \frac{b}{1-b^2} \Leftrightarrow a - ab^2 = b - a^2b$

$\Leftrightarrow -ab(a-b) = a-b$. Dus $ab = -1$ of $a-b = 0$. Maar $ab \in (-1, 1)$, dus $a = b$.
Dus de functie f is injectief. **(2 punten)**

De functie f is surjectief als er voor elke $y \in$ P een $x \in (-1, 1)$ zodanig dat $f(x) = y$.
Geval 1: $y = 0$. Neem $x = 0$, dan $f(0) = 0$.

Geval 2: $y \neq 0$. Kies $x = \frac{-1+\sqrt{1+4y^2}}{2y}$. (De oplossing van $\frac{x}{1-x^2} = y \Leftrightarrow yx^2 + x - y = 0$)

Merk op dat $x = \frac{-1+\sqrt{1+4y^2}}{2y} \in (-1, 1)$, maar $x = \frac{-1-\sqrt{1+4y^2}}{2y} \notin (-1, 1)$.

Als $x = \frac{-1+\sqrt{1+4y^2}}{2y}$, dan $x^2 = \frac{2-2\sqrt{1+4y^2}+4y^2}{4y^2}$ en

$$1 - x^2 = \frac{4y^2-(2-2\sqrt{1+4y^2}+4y^2)}{4y^2} = \frac{-1+\sqrt{1+4y^2}}{2y^2} = \frac{x}{y}$$

Er geldt nu: $f(x) = f(\frac{-1+\sqrt{1+4y^2}}{2y}) = \frac{x}{\frac{x}{y}} = y$. Dus de functie f is surjectief.

Omdat f injectief en surjectief is, is f bijectief. **(2 punten)**

4.a) We tonen aan dat R een equivalentierelatie is.

<u>Reflexiviteit</u>: Omdat $(w,x) = (1.w, 1.x)$, m.a.w. $\lambda = 1$, voor elke $(w,x) \in \mathbb{R}^2$ is R reflexief.

<u>Symmetrie</u>: Stel $(w,x)\, R\, (y,z)$ dan bestaat er een $\lambda > 0$ zodat $(y,z) = (\lambda w, \lambda x)$, maar dan is $(w,x) = (\frac{1}{\lambda} y, \frac{1}{\lambda} z)$. Merk op als $\lambda > 0$ dan $\frac{1}{\lambda} > 0$

Dus geldt ook $(y,z)\, R\, (w,x)$

<u>Transitiviteit</u>: Stel $(w,x)\, R\, (y,z)$ en $(y,z)\, R\, (a,b)$ dan bestaan er dus $\lambda, \mu > 0$ (beide) zodat

$(y,z) = (\lambda w, \lambda x)$ en $(a,b) = (\mu y, \mu z)$ dus

$(a,b) = (\lambda\mu w, \lambda\mu x)$ en omdat $\lambda, \mu > 0$ is $\lambda.\mu > 0$

Dus R is ook transitief

Conclusie: R is reflexief, symmetrisch en transitief, dus R is een equivalentie relatie

b) De elementen die tot de klasse $[(2,3)]$ behoren zijn alle elementen van de vorm $(2\lambda, 3\lambda)$ voor $\lambda > 0$.

Dit is dus een halve rechte met $(0,0) \notin [(2,3)]$

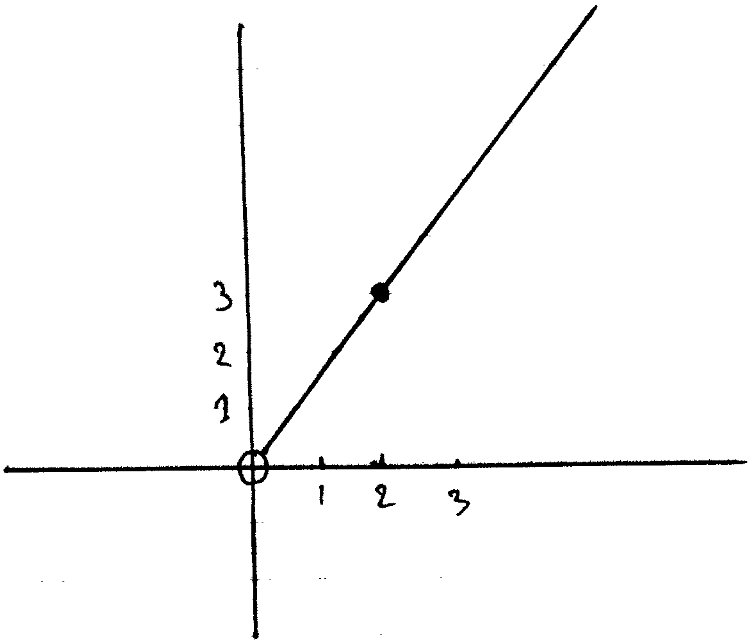

c) Allereerst $[(0,0)] = \{(0,0)\}$.

de andere klassen zijn; voor $\varphi \in [0, 2\pi)$:

$[(\cos\varphi, \sin\varphi)] = \{(\lambda\cos\varphi, \lambda\sin\varphi) : \lambda > 0\}$

Dit zijn alle klassen. Laat $(x,y) \in \mathbb{R}^2$ dan definieer $\lambda = \sqrt{x^2+y^2}$ dan bestaat er een unieke $\varphi \in [0, 2\pi)$, als $\lambda \neq 0$ zodat $\cos\varphi = \frac{x}{\lambda}$ en $\sin\varphi = \frac{y}{\lambda}$. Namelijk als $x > 0$ dan $\varphi = \arctan\frac{y}{x}$; als $x < 0$ dan $\varphi = \pi + \arctan\frac{y}{x}$; als $x = 0$ dan is $\varphi = \frac{\pi}{2}$, als $y > 0$ en $\varphi = \frac{3\pi}{2}$ als $y < 0$.

Als $\lambda = 0$ dan is $(x,y) = (0,0)$ en dit element zit in $[(0,0)]$. Dus elk element behoort tot één ~~equivalen~~ van de beschreven equivalentie klassen,

Dit zijn ze dus allemaal.
Ze zijn ook allemaal verschillend. Immers laat (x,y) een element zijn in de doorsnede van twee van die klassen. Merk allereerst op dat $(x,y) \neq (0,0)$ want $[(0,0)] \ni (0,0)$ maar $(0,0) \notin [(\cos\varphi, \sin\varphi)]$. Bereken weer $\lambda = \sqrt{x^2+y^2}$.
Stel nu $(x,y) \in [(\cos\varphi, \sin\varphi)] \cap [(\cos\psi, \sin\psi)]$
dan is $\frac{x}{\lambda} = \cos\varphi = \cos\psi$ en $\frac{y}{\lambda} = \sin\varphi = \sin\psi$
maar dan is $(\varphi = \psi$ of $\varphi = 2\pi - \psi)$ én:
$(\varphi = \psi$ of $\varphi = \pi - \psi$ (als $\psi \leq \pi$) of $\varphi = 3\pi - \psi$ (als $\psi > \pi$))
Dit geeft maar één oplossing namelijk.
$\varphi = \psi$. Met andere woorden alle klassen zijn disjunct

Opgave 5

Merk op dat

$$g(1) \;=\; (1-1)^3 \cos 0 \;=\; 0$$

en $|\cos y\,| \leq 1$ voor alle $y \in \mathbb{R}$.

Gegeven $\varepsilon > 0$ kies $\delta := \min\{1, \varepsilon\}$, dan geldt voor alle $x \in \mathbb{R}$ met $0 < |\,x-1\,| < \delta$ dat

$$\begin{aligned} |\,g(x) - g(1)\,| \;&=\; |\,(x-1)^3 \cos(x-1)\,| \;=\; |\,x-1\,|^3\,|\cos(x-1)\,| \\ &\leq\; |\,x-1\,|^3 \;<\; \delta^3 \;\leq\; 1^2\,\delta \;\leq\; \varepsilon\;. \end{aligned}$$

Dit betekent $\lim_{x\to 1} g(x) = g(1)$ ofwel g is continu in het punt $1 \in \mathbb{R}$.

opgave 6

Toon m.b.v. de ϵ-N definitie aan dat de reeks

$$\sum_{k\geq 0} \frac{1}{4^k} = 1 + \frac{1}{4} + \frac{1}{4^2} + \frac{1}{4^3} + \cdots$$

convergeert naar $\frac{4}{3}$.

Uitwerking

We moeten aantonen dat de rij $\{S_n\}_{n\in\mathbb{N}}$ van partiële sommen convergeert naar $\frac{4}{3}$, waarbij S_n voor alle $n \in \mathbb{N}$ gedefinieerd is door $S_n = \sum_{k=0}^{n} \left(\frac{1}{4}\right)^k$.

Voor alle $n \in \mathbb{N}$ geldt: $\frac{1}{4}S_n = \sum_{k=0}^{n} \left(\frac{1}{4}\right)^{k+1} = \sum_{j=1}^{n+1} \left(\frac{1}{4}\right)^j = S_n + \left(\frac{1}{4}\right)^{n+1} - \left(\frac{1}{4}\right)^0$. Hieruit volgt: $\frac{1}{4}S_n = S_n + \left(\frac{1}{4}\right)^{n+1} - 1$, oftewel, $S_n(1-\frac{1}{4}) = 1 - \left(\frac{1}{4}\right)^{n+1}$. Hieruit volgt: $S_n = \frac{4}{3}\left(1 - \left(\frac{1}{4}\right)^{n+1}\right)$.

We gaan nu bewijzen dat de rij $\{S_n\}_{n\in\mathbb{N}}$ convergeert naar $\frac{4}{3}$.

Zij $\epsilon > 0$. Kies $N = \max(1, \lceil -1 + \frac{\log\left(\frac{3}{4}\epsilon\right)}{\log\left(\frac{1}{4}\right)} \rceil)$. Dan geldt voor alle $n \in \mathbb{N}$ met $n > N$ dat

$$|S_n - \tfrac{4}{3}| = |\tfrac{4}{3}\left(1 - \left(\tfrac{1}{4}\right)^{n+1}\right) - \tfrac{4}{3}| = | - \tfrac{4}{3}\left(\tfrac{1}{4}\right)^{n+1} | = \tfrac{4}{3}\left(\tfrac{1}{4}\right)^{n+1} <$$

$$\tfrac{4}{3}\left(\tfrac{1}{4}\right)^{\lceil -1 + \frac{\log\left(\frac{3}{4}\epsilon\right)}{\log\left(\frac{1}{4}\right)} \rceil + 1} < \tfrac{4}{3}\left(\tfrac{1}{4}\right)^{\frac{\log\left(\frac{3}{4}\epsilon\right)}{\log\left(\frac{1}{4}\right)}} = \tfrac{4}{3}\left(e^{\log\frac{1}{4}}\right)^{\frac{\log\left(\frac{3}{4}\epsilon\right)}{\log\left(\frac{1}{4}\right)}} = \tfrac{4}{3}e^{\log\left(\frac{3}{4}\epsilon\right)} = \tfrac{4}{3}\tfrac{3}{4}\epsilon = \epsilon.$$

We hebben nu met de ϵ-N definitie aangetoond dat de reeks $\sum_{k\geq 0} \frac{1}{4^k}$ convergeert.